

نقش روانشناسی مثبت بر عملکرد پسته‌کاران استان یزد

طاهره شرقی

استادیار گروه کشاورزی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

tsharghi@pnu.ac.ir

۰۹۱۳۳۵۳۱۸۹۶

چکیده:

روانشناسی مثبت بر افزایش بهزیستی افراد و بهینه‌سازی توانایی‌های آن‌ها تمرکز دارد. در زمینه کشاورزی، ویژگی‌های روان‌شناسی مثبت می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر بهره‌وری، تطبیق‌پذیری و تاب‌آوری کشاورزان داشته باشد. این مطالعه نقش روان‌شناسی مثبت در میان کشاورزان پسته‌کار در شهرستان اردکان استان یزد را بررسی می‌کند. با استفاده از رویکرد کمی، تأثیر خوش‌بینی، تاب‌آوری و حمایت اجتماعی بر روی عملکرد کشاورزی پسته‌کاران به تعداد ۵۲۰۰ نفر مورد بررسی قرار گرفت. در این پژوهش با بهره‌گیری از فرمول کوکران ۳۵۸ نفر تعداد نمونه بدست آمد. روایی ظاهری و محتوایی پرسشنامه توسط پانلی از متخصصان دانشگاهی در بخش‌های زراعی، توسعه کشاورزی و روانشناسی و همچنین کارشناسان خبره جهاد کشاورزی مورد تأیید قرار گرفت. برای تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS22 استفاده شد. نتایج نشان داد که سطح ویژگی روانی مثبت در حد متوسط بود. تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد که ارتباط مثبت و معناداری بین تاب‌آوری، خوش‌بینی و حمایت اجتماعی با عملکرد به ترتیب ($\beta = 0.39$, $\beta = 0.24$ و $\beta = 0.33$) وجود دارد. درحقیقت ایجاد یک محیط روان‌شناسی مثبت منجر به بهبود عملکرد، پذیرش نوآوری و مدیریت استرس می‌شود. توصیه‌هایی برای مداخلات سیاستی و برنامه‌های آموزشی جهت ارتقای روان‌شناسی مثبت در میان کشاورزان ارائه شده است.

واژگان کلیدی: خوش‌بینی، تاب‌آوری، حمایت اجتماعی، عملکرد، محیط روانشناسی مثبت.

۱- مقدمه:

پسته یکی از بخش‌های مهم کشاورزی در استان یزد است که سهم قابل توجهی در اقتصاد محلی و درآمدهای صادراتی دارد. در ایران عمده‌ترین استان‌های تولیدکننده پسته به ترتیب کرمان، یزد، خراسان رضوی، سمنان و خراسان جنوبی است. استان یزد تقریباً ۱۳ درصد اراضی پسته و ۲۴ درصد تولید و ۱۸ درصد بهره‌بردار پسته کشور را در خود جای داده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۴). این موضوع بیانگر آن است که بهره‌برداران یزدی میزان تولید بیشتری را از هر هکتار پسته بدست می‌آورند. با این حال، این بخش با چالش‌هایی مانند کمبود آب، نوسانات بازار و تغییرات اقلیمی مواجه است (شرقی، کلانتری، اسدی، جمعه‌پور، ۱۳۹۵؛ بنیاد، زارع شاه‌آبادی، پارسامهر، ۱۴۰۱؛ پاپلی‌یزدی، جمعه‌پور، مهدی‌زاده اردکانی، ۱۳۹۶). این چالش‌ها نیازمند تاب‌آوری، خوش‌بینی و مکانیسم‌های مقابله‌ای مؤثر در میان کشاورزان است. روان‌شناسی مثبت که بر نقاط قوت و بهزیستی تأکید دارد، چارچوبی برای مقابله با این چالش‌ها را می‌تواند ارائه دهد. روان‌شناسی مثبت یک حوزه مطالعاتی است که نقاط قوت، بهزیستی و شکوفایی انسان را بررسی می‌کند، به عبارتی این حوزه به دنبال برجسته کردن نقش احساسات مثبت، نیرومندی و قوت‌های شخصیتی و نهادهای مثبت در خدمت‌رسانی به شادی و رفاه بشریت است (Pearce, 2009). بر اساس تعریف انجمن بین‌المللی، روانشناسی مثبت مطالعه علمی آنچه است که به افراد و جوامع امکان شکوفایی و رونق می‌دهد

(International Positive Psychology Association, 2011). این رویکرد تمرکز را از آسیب‌شناسی و نقص‌ها به ساخت ویژگی‌های مثبت مانند تاب‌آوری، خوش‌بینی و حمایت اجتماعی تغییر می‌دهد. روانشناسی مثبت به هدایت کیفیت روانی مثبت افراد تأکید دارد، به طوری که افراد بتوانند نگرش مثبتی داشته باشند، با شجاعت با مشکلات مواجه شوند. هدف روانشناسی مثبت، کاوش و مطالعه عوامل‌های توسعه فضایل خوب بین افراد و گروه‌ها است که تحت تأثیر این عوامل، بتوان به بهبود کیفیت زندگی انسان کمک کرد (Deng, 2022). از سال ۲۰۰۰ این حوزه روانشناسی به سرعت در حال رشد و گسترش است (Pearce, 2009). رویکرد روانشناسی مثبت بر اساس دو هدف است: کمک به افراد معمولی برای زندگی بهتر و معنادار و آگاه کردن افراد از این که آن‌ها پتانسیل دستیابی به اهداف را دارند (Suksod, 2019; Dangsuan, Jermisittiparsert). در بخش کشاورزی، این ویژگی‌ها اهمیت ویژه‌ای دارند زیرا کشاورزان با استرس‌هایی روبه‌رو می‌شوند که نیازمند سازگاری و استحکام روانی است. شغل کشاورزی یکی از مشاغل با استرس بالا است که می‌تواند با شیوع بالای خودکشی همراه باشد؛ استرس‌هایی چون خطرات ذاتی در کشاورزی، ساعات طولانی کار، تغییر سیاست‌ها، فشارهای مالی، بی‌ثباتی در ارائه خدمات، عدم قطعیت و فشارهای خانوادگی را می‌توان نام برد (Tony & Carswell, 2024; Vaishnavi & Jayan, 2024; Jones-Bitton, 2020). بنابراین باید از دیدگاه روانشناسی مثبت برای هدایت فعالانه نگرش کشاورزان به منظور بهبود سازگاری و ارتقا کیفیت روانی مثبت آنها استفاده شود (Deng, 2022). عوامل‌های حمایتی برای کاهش احتمال پیامدهای منفی استرس در بین کشاورزان شامل حمایت‌های اجتماعی و خانوادگی، منابع اجتماعی، باورهای مذهبی، حمایت‌های هم‌نوعان، ویژگی‌های شخصیتی مثبت، مهارت مقابله مؤثر و حس قوی تعلق داشتن است (Vaishnavi & Jayan, 2024). نتایج پژوهش Saju و همکاران در زمینه مطالعات کیفی بر روی شناسایی عوامل‌های حفاظتی برای رفاه و سلامت روان کشاورزان نشان داد که تاب‌آوری شخصی، شبکه‌های حمایت اجتماعی، فاکتورهای محیطی و داشتن یک چشم‌انداز مثبت می‌تواند نقش حیاتی در مدیریت ریسک‌هایی که کشاورزان در طی فعالیت‌های کشاورزی با آنها مواجه هستند، داشته باشد (Saju, Reddy, Bijjal, Annapally, 2024).

ضرورت و اهمیت روانشناسی مثبت در کشاورزی باید به طور گسترده‌ای مورد توجه قرار گیرد. کشاورزانی که ویژگی‌های روان‌شناسی مثبت را پرورش می‌دهند، مدیریت استرس بهتری دارند، اشتیاق به یادگیری بیشتری را از خود نشان می‌دهند، بهره‌وری بیشتر و تمایل بیشتری برای پذیرش روش‌های نوآورانه دارند (Deng, 2022; Tony & Carswell, 2024; Suksod et al., 2019). برای مثال، تاب‌آوری به کشاورزان کمک می‌کند تا از شکست‌های مانند خرابی محصول یا ضررهای مالی بهبود یابند، در حالی که خوش‌بینی حل مسئله‌ای فعالانه و برنامه‌ریزی بلندمدت را تقویت می‌کند. شبکه‌های حمایت اجتماعی نیز حمایت‌های عاطفی و عملی فراهم می‌کنند، احساس انزوا را کاهش داده و بهزیستی کلی را بهبود می‌بخشند.

سنجش سلامت روان در مناطق روستایی در طول زمان و مکان در جهان اندک بوده است، تحقیقات نشان داده است که در چهل سال گذشته هیچ بهبود قابل توجهی رخ نداده است؛ با وجودی که این مساله و نگرانی‌ها برای اولین بار در اواخر قرن بیستم توسط دانشگاهیان مورد توجه قرار گرفت (Nye et al., 2024). با این وجود، ادغام روان‌شناسی مثبت در شیوه‌های کشاورزی در سطح جهانی نتایج امیدوارکننده‌ای نشان داده است. در تایلند عامل سرمایه روانشناختی مانند اعتماد به نفس، خوش‌بینی یا تصویر مثبت، امید و تاب‌آوری بر عملکرد درک شده کشاورزان تأثیر معناداری می‌گذارد (Suksod et al., 2019). در اندونزی، نتایج مطالعه‌ای با عنوان رفاه روانی کشاورزان و عامل‌های موثر بر آن نشان داد که حمایت اجتماعی و تعاملات مابین جوامع در اتقاء رفاه روانی کشاورزان اثر معناداری دارد (Aisyah & chisol, 2018). در هند، آگاهی از مسائل روان در جوامع کشاورزی در حال افزایش است و تأکید شده است که تاب‌آوری از طریق حمایت‌های اجتماعی و تجارب مشترک بین کشاورزان تقویت می‌شود (Saju et al., 2024). با توجه به اهمیت موضوع، به طور خلاصه به چند نمونه از آخرین یافته‌های پژوهشی که اهمیت روانشناسی مثبت در کشاورزی را برجسته می‌کنند، اشاره می‌گردد.

مطالعات Zhang & Li با عنوان تحلیل استراتژی پرورش کشاورزان حرفه‌ای با بهره‌گیری از روانشناسی مثبت نشان داد که روانشناسی مثبت می‌تواند به طور قابل توجهی اشتیاق به یادگیری را افزایش دهد، پرورش مهارت‌های حرفه‌ای از طریق مداخلات مثبت منجر به بهبود شیوه‌های کشاورزی می‌گردد و افزایش اعتماد به نفس در کشاورزان باعث بهبود بهره‌وری کلی آنها می‌شود (Zhang & Li, 2022). نتایج مطالعات Dewi & Nurwardani نشان داد که حمایت اجتماعی از سوی هم‌نوعان و خانواده اثر معناداری بر سلامت روان کشاورزان دارد و سلامت روان کشاورزان با بهبود بهره‌وری فعالیت‌های کشاورزی مرتبط است. آنها تاکید کردند که اعتماد به نفس شخصی و پذیرش شرایط به بهبود مکانیزم‌های مقابله‌ای کمک می‌کند (Dewi & Nurwardani, 2023). در مطالعه‌ای که به بررسی همبستگی بین سطوح مثبت نگرش کشاورزان و بهره‌وری کشاورزی آنها در تایلند پرداخته است نتایج نشان داد که کشاورزانی که نسبت مثبت‌تری بیشتری دارند، سطوح بهره‌وری بالاتری را نشان دادند. احساسات مثبت با تصمیم‌گیری بهتر در شیوه‌های کشاورزی ارتباط دارد و افزایش مثبت‌گری میان کشاورزان می‌تواند به نتایج اقتصادی بهتری منجر شود (Suksoda & Dangsuwan, 2023). در مطالعه‌ای که با هدف بررسی نقش سرمایه اجتماعی و روانشناختی در کاهش استرس در محیط کشاورزی استرالیا انجام شد، نتایج نشان داد که سیستم حمایت اجتماعی در بهبود سلامت روان و نتایج عملکردی کشاورزی نقش برجسته‌ای دارد؛ به عبارتی شبکه‌های اجتماعی قوی می‌تواند از کشاورزان در برابر فشارهای موجود در محیط‌های روستایی محافظت کنند و مشارکت اجتماعی تاب‌آوری و بهره‌وری کشاورزان را افزایش می‌دهد (McMahon & McGowan, 2022). نتایج پژوهشی با عنوان مداخلات مثبت سرمایه روانشناختی برای بهبود عملکرد درک شده کشاورزی نشان داد که تقویت سرمایه روانشناختی از طریق دانش ترویج کشاورزی می‌تواند به بهبود ادراک عملکرد کشاورزی در میان کشاورزان تایلندی کمک کند؛ در این مطالعه بر اهمیت برنامه‌های آموزشی که اصول روانشناسی مثبت را در بر می‌گیرد تاکید شد (Suksoda & Dangsuwan, 2023). نتایج مطالعات Kumar & Singh با هدف بررسی تاثیر روانشناسی مثبت بر عملکرد کشاورزان هندی نشان داد که با ایجاد خوش‌بینی و تاب‌آوری از طریق برنامه‌های آموزشی هدفمند، می‌توان بهره‌وری کشاورزان را افزایش داد؛ در این مطالعه تاکید شد که تاب‌آوری بیشتر به بهبود استراتژی‌های مقابله‌ای در شرایط نامساعد کمک می‌کند و مداخلات روانشناسی مثبت منجر به افزایش خوش‌بینی در میان کشاورزان می‌گردد (Kumar & Singh, 2023). نتایج مطالعات صالح نژاد و همکاران در زمینه تحلیل رفاه ذهنی کشاورزان در شرایط خشکسالی در ایران نشان داد که عواطف مثبت و رضایت از زندگی بالاترین رتبه را در سنجش رفاه ذهنی کشاورزان داشت؛ در کل رفاه ذهنی کشاورزان در شرایط خشکسالی در سطح متوسط است. در این مطالعه به افزایش مشارکت اجتماعی و تقویت همبستگی برای بهبود رفاه ذهنی تاکید شده است (فروزانی، صالح‌نژاد، کشاورز و یزدان‌پناه، ۱۴۰۲).

در ایران، اهمیت روان‌شناسی مثبت در کشاورزی به دلیل وابستگی کشور به کشاورزی برای ثبات اقتصادی باید مورد توجه قرار گیرد. مطالعات اندکی در این زمینه انجام شده است؛ با توجه به اینکه کشاورزان از جمله پسته‌کاران در استان یزد، با چالش‌های منحصر به فردی مانند مسائل و شرایط نامساعد از جمله تغییرات اقلیمی، کمبود بارش، محدودیت در دسترسی به آب و سیاست‌های متنوع در زمینه مدیریت آب مانند خاموشی چاه‌ها، بازار آب، نصب کنتورهای هوشمند مواجه هستند که کاربرد روان‌شناسی مثبت را ضروری می‌سازد. کمبود آب، به عنوان مسئله‌ای غالب در منطقه، نیازمند پذیرش تکنولوژی‌های صرفه‌جویی در آب و تنوع‌بخشی به محصولات کم‌آبخواه است. خوش‌بینی و تاب‌آوری ویژگی‌های کلیدی هستند که کشاورزان را قادر می‌سازند تا این چالش‌ها را به طور مؤثر مدیریت کنند.

هدف این مطالعه بررسی نقش روان‌شناسی مثبت در میان کشاورزان پسته استان یزد است که بر ویژگی‌های خوش‌بینی، تاب‌آوری و حمایت اجتماعی تمرکز دارد. با درک این عوامل، می‌توان مداخلات هدفمندی برای بهبود بهزیستی و بهره‌وری کشاورزان طراحی کرد و به پایداری بخش کشاورزی در منطقه کمک کرد. این مطالعه اهداف زیر را دنبال می‌کند:

۱. ارزیابی سطوح خوش‌بینی، تاب‌آوری و حمایت اجتماعی در میان کشاورزان پسته یزد.
۲. بررسی رابطه بین ویژگی‌های روان‌شناسی مثبت و بهره‌وری کشاورزی.
۳. ارائه توصیه‌های عملی برای ارتقای روان‌شناسی مثبت در این گروه.

۲- روش‌شناسی :

تحقیق حاضر از لحاظ هدف جزء تحقیقات کاربردی، از نظر ماهیت در طبقه تحقیقات کمی، به لحاظ درجه و اهمیت و میزان کنترل متغیرها از نوع پژوهش‌های میدانی است. این پژوهش از لحاظ شیوه تحلیل داده‌ها از نوع تحقیقات توصیفی و از منظر گردآوری داده‌ها جزء تحقیقات پیمایشی است. شهرستان اردکان شامل سه بخش مرکزی، خراق و عقدا است و از آنجایی که ۸۵ درصد پسته‌کاران در بخش مرکزی فعالیت دارند، بخش مرکزی شهرستان اردکان انتخاب شد. جامعه آماری پسته‌کاران بخش مرکزی شهرستان اردکان ۴۸۳۱ نفر از سوی مدیریت جهاد کشاورزی اردکان اعلام شد که بر اساس فرمول کوکران ۳۵۶ نفر به عنوان تعداد اعضای نمونه تعیین شد. برای انتخاب پسته‌کاران از نمونه‌گیری طبقه‌ای با انتساب متناسب طبق جدول (۱) استفاده شد.

جدول ۱- پراکندگی حجم نمونه بر اساس روستا/شهر

دهستان	روستا/شهر	تعداد پسته‌کاران	تعداد نمونه
شهرستان اردکان	اردکان	۱۲۰۰	۸۹
	احمدآباد	۲۹۰۰	۲۱۶
	چاه افضل	۸۰	۶
	ترک آباد	۵۰۰	۳۷
	کاظم آباد	۳۵	۲
	حسن آباد انارکی	۵۰	۴
	کرمان زمین	۶	۱
	سروعلیا	۶۰	۵
	جمع	۴۸۳۱	۳۵۶

ابزار گردآوری داده‌های کمی پرسشنامه ساختاربندی شده برای اندازه‌گیری خوش‌بینی (آزمون اصلاح شده جهت‌گیری زندگی شیر و کارور)، تاب‌آوری (مقیاس تاب‌آوری کانر-دیویدسون) و حمایت اجتماعی (مقیاس چندبعدی حمایت اجتماعی ادراک شده زیمت) استفاده شد. پایایی پرسشنامه از طریق انجام یک مطالعه راهنما و تکمیل ۳۰ پرسشنامه از پسته‌کاران روستای عقدا افلاتک که جزء روستاهای شهرستان اردکان اما خارج از نمونه مورد مطالعه بود، انجام پذیرفت. بر اساس آزمون کرونباخ آلفا مقدار ضریب بین ۰.۷۶ تا ۰.۸۷ بدست آمد. روایی ابزار گردآوری داده‌ها توسط گروهی از اعضای هیات علمی دانشگاه در بخش‌های توسعه کشاورزی، ترویج کشاورزی و روانشناسی و همچنین گروهی از کارشناسان خبره جهاد کشاورزی و کشاورزان پیشرو تأیید شد. تمام متغیرهای خوش‌بینی و حمایت اجتماعی در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت (۱ کاملاً مخالفم تا ۵ کاملاً موافقم) و متغیرهای تاب‌آوری کانر-دیویدسون که ۲۵ عبارت دارد نیز در یک مقیاس ۵ درجه‌ای طیف لیکرت (۱ کاملاً نادرست تا ۵ همیشه درست) نمره‌گذاری شدند و تجزیه و تحلیل داده‌ها با نرم افزار SPSS22 انجام شد.

۳- بحث درباره یافته‌ها:

یافته‌های توصیفی نشان داد که اکثریت پاسخگویان مرد (۹۳.۸٪) بودند. متوسط سن پاسخگویان ۵۳ سال بود و در زمینه پسته کاری به طور متوسط ۱۵ سال تجربه داشتند و تقریباً ۳۰ درصد درآمد خانوارها به تولید پسته وابسته بود. بر اساس نمونه آماری پژوهش به لحاظ سنی، بیشترین فراوانی (۱۳۷ نفر) در طبقه ۴۱ تا ۵۰ سال قرار داشتند. از جنبه میزان سطح زیرکشت پسته ۲۰۴ نفر کمتر از ده قفیز^۱ در اختیار داشتند که ۵۹/۹ درصد از نمونه مورد مطالعه را تشکیل می‌دادند. متوسط عملکرد پسته کاران ۱.۲ تن در هر هکتار بدست آمد (جدول ۲).

جدول ۲- توزیع فراوانی ویژگی‌های فردی پاسخگویان (ماخذ: یافته‌های پژوهش)

ویژگی‌های جمعیت شناختی	گروه‌ها	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۳۳۶	۹۳.۸٪
	زن	۲۲	۶.۲٪
محل سکونت	شهر	۳۱۰	۸۶.۵٪
	روستا	۴۸	۱۳.۵٪
	سن	۱۸	۵٪
	۲۰-۳۰	۷۷	۲۱.۵٪
وضعیت تحصیلی	۳۱-۴۰	۱۳۷	۳۸.۲٪
	۴۱-۵۰	۷۹	۲۲.۱٪
	۵۱-۶۰	۳۹	۱۰.۸٪
	۶۱-۷۰	۸	۲.۱٪
	بیش از ۷۱	۲۸	۸.۵٪
	بیسواد	۱۸۷	۵۸.۲٪
	زیردیپلم	۲۳	۷.۱٪
	دیپلم	۵۹	۱۸.۴٪
میزان سطح زیرکشت	فوق دیپلم و لیسانس	۲۵	۷.۸٪
	فوق لیسانس و بالاتر	۲۰۴	۵۹.۹٪
	کمتر از ده قفیز	۷۳	۲۱.۳٪
	۱۰ تا کمتر از ۲۰ قفیز	۱۵	۴.۳٪
	۲۰ تا کمتر از ۳۰ قفیز	۱۲	۳.۵٪
	۳۰ تا کمتر از ۴۰ قفیز	۹	۲.۸٪
	۴۰ تا کمتر از ۵۰ قفیز	۷	۲.۱٪
	۵۰ تا کمتر از ۶۰ قفیز	۲۰	۶٪
درآمد غیرکشاورزی	بیش از ۶۰ قفیز	۲۴۲	۷۰.۲٪
	بله	۱۰۳	۲۹.۸٪
	خیر		

هر قفیز معادل ۰/۱ هکتار است. ^۱

اکثریت کشاورزان سطح متوسطی از خوش‌بینی و حمایت اجتماعی را نشان دادند. میزان تاب‌آوری اکثریت پسته‌کاران در وضعیت خوب قرار داشت. میانگین خوش‌بینی در بین پسته‌کاران برابر با ۳.۵، نمره میانگین تاب‌آوری برابر با ۷۰.۳ و متوسط حمایت اجتماعی گروه مورد هدف ۳.۴۳ بدست آمد جدول (۳).

جدول ۳. سطح بندی متغیرهای روانشناسی مثبت (ماخذ: یافته‌های پژوهش)

متغیر	میانگین	انحراف معیار	سطح متغیر	فراوانی	درصد	مد
خوش‌بینی	۳.۵۲	۰.۸	ضعیف	۱۲۸	۳۵.۹	متوسط
			متوسط	۱۳۴	۳۷.۶	
			خوب	۹۴	۲۶.۵	
تاب‌آوری	۷۰.۳	۱۲.۱	ضعیف	۱۰۹	۳۰.۶	خوب
			متوسط	۱۰۰	۲۸.۱	
			خوب	۱۴۷	۴۱.۳	
حمایت اجتماعی	۳.۴۳	۰.۹۱	ضعیف	۱۰۷	۳۰.۱	متوسط
			متوسط	۱۳۳	۳۷.۴	
			خوب	۱۱۶	۳۲.۶	

به منظور شناسایی میزان تأثیر متغیرهای مؤثر روانشناختی یعنی خوش‌بینی، تاب‌آوری و حمایت اجتماعی از تحلیل رگرسیون چندگانه به روش گام به گام استفاده شد. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه رابطه مثبت و معناداری بین خوش‌بینی و میزان عملکرد ($\beta=0.24$, $P=0.000$)؛ تاب‌آوری و میزان عملکرد ($\beta=0.39$, $P=0.000$) و حمایت اجتماعی با میزان عملکرد ($\beta=0.33$, $P=0.000$) را نشان داد (جدول ۴). بر اساس نتایج رگرسیون این سه متغیر تشکیل دهنده روانشناسی مثبت قادرند ۶۱ درصد ($R^2=0.61$) از تغییرات متغیر وابسته پژوهش یعنی عملکرد کشاورزان شهرستان اردکان استان یزد را تبیین نمایند. بر اساس نتایج این مطالعه تأثیر گذارترین متغیر روانشناسی مثبت، متغیر تاب‌آوری بود که مقدار بتای آن ۰.۳۹ است (جدول ۴).

جدول ۴- مقدار تأثیر متغیرهای روانشناسی مثبت بر عملکرد پسته‌کاران (ماخذ: یافته‌های پژوهش)

متغیرهای مستقل	Beta	t	Sig	VIF
خوش‌بینی	۰/۲۴	۳/۶۲	۰/۰۰	۱/۲۳
تاب‌آوری	۰/۳۹	۵/۲۷	۰/۰۰	۱/۴۵
حمایت اجتماعی	۰/۳۳	۴/۸۹	۰/۰۰	۱/۳۸

متغیر وابسته: میزان عملکرد

۴- نتیجه‌گیری:

کشاورزان با مخاطرات عدیده‌ای مثل انواع ریسک در زمینه‌های تولید، بازاریابی، مالی، قانونی، منابع انسانی، تغییرات اقلیمی، مسائل تجارت جهانی و چالش‌های بیمه‌ای روبرو هستند (Nevevegetable, 2025; Kumar & Singh, 2019; Moore, 2024). این ریسک‌ها فعالیت در بخش کشاورزی را بسیار استرس‌زا نموده است و مدیریت نمودن آن از ضروریات تداوم و پایداری تولید غذا و امنیت غذایی در هر کشوری

است. یافته‌های این پژوهش، نقش حیاتی و محوری ویژگی‌های روانشناسی مثبت را در افزایش انعطاف‌پذیری و بهره‌وری کشاورزان برجسته می‌کند. نتایج این پژوهش نشان داد که بکارگیری متغیرهای روانشناسی مثبت برای کشاورزان به منظور کاهش اثرات نامطلوب چالش‌های مخاطره‌پذیر از ضروریات است. در این حوزه بهبود تاب‌آوری می‌تواند اثر معناداری را در افزایش عملکرد کشاورزان داشته باشد. نتایج این مطالعه با یافته‌های پژوهشی Saju et al., 2024؛ Kumar & Singh, 2023؛ Suksod et al., 2019 همراستا است. این پژوهشگران هم به نقش بهبود تاب‌آوری در سلامت روان و افزایش عملکرد تولیدات کشاورزی تاکید نموده بودند. نتایج نشان داد که شبکه‌های حمایت اجتماعی به ویژه از سوی هموعان و خانواده به طور خاصی تأثیرگذار بودند و این امر نیاز به مداخلات مبتنی بر جامعه را مود تأکید قرار داد. یافته‌های این پژوهش با نتایج تحقیقات Dewi & Aisyah & chisol, 2018؛ Saju et al., 2024؛ Vaishnavi & Jayan, 2024؛ Nurwardani, 2023؛ McMahan & McGowan, 2022؛ فروزانی و همکاران، ۱۴۰۲ همراستا است. در این مطالعه همچنین، خوش‌بینی و داشتن تصویر مثبت می‌تواند منجر به کاهش استرس در مواجهه با شرایط نامساعد در فعالیت‌های کشاورزی گردد. نتایج نشان داد که برخورداری از تصویر مثبت نسبت به اقدامات در جهت مقابله موثر با شرایط نامطلوب به طور معناداری بر عملکرد پسته کاران اثر مثبت داشت. نتایج این مطالعه با یافته‌های تحقیقات Saju et al., 2024؛ Suksod et al., 2019 و Kumar & Singh, 2023 همراستا است.

پیشنهادهای

با توجه به اینکه حمایت هموعان اثر معناداری بر عملکرد پسته کاران داشت، پیشنهاد می‌گردد اداره تروج کشاورزی اردکان با ایجاد و یا تقویت گروه‌های حمایتی کشاورزان مانند صنف پسته کاران برای تقویت شبکه‌های اجتماعی، افزایش مشارکت آنها و همبستگی بیشتر پسته کاران اقدامات لازم را انجام دهد. مروجان می‌توانند نقش تسهیلگر را برای برگزاری جلسات منظم اجتماعی برای تبادل دانش و تجربیات در جهت مقابله با شرایط نامطلوب داشته باشند. داشتن خوش‌بینی و تاب‌آوری نیز در بهبود عملکرد پسته کاران تأثیرگذار بود؛ بنابراین، پیشنهاد می‌گردد، اداره تروج کشاورزی شهرستان اردکان، با تقویت شبکه‌های اجتماعی بین کشاورزان و با برگزاری دوره‌های تبادل و ارتقای دانش، توان یادگیری کشاورزان را بهبود و ضمن درک درست استرس‌ها و نحوه‌ی مقابله موثر بر آن، میزان تاب‌آوری کشاورزان را در برابر آن در بخش کشاورزی ارتقا دهند و زمینه خوش‌بینی بیشتری را نسبت به چگونگی مواجهه شدن با ناملایمات این شغل فراهم آورند.

منابع

- بنیاد، ل.، زارع شاه‌آبادی، الف و پارسامهر، م. (۱۴۰۱). آسیب‌شناسی حکمرانی آب در یزد. *آب و توسعه پایدار*، 9(3)، 57-72. doi: 10.22067/jwsd.v9i3.2204.1137
- پاپلی‌یزدی، م. ح.، جمعه‌پور، م و مهدی‌زاده اردکانی، م. (۱۳۹۶). بررسی پیامدهای اجتماعی بحران کمبود منابع آب در مناطق کویری (مطالعه موردی شهرستان اردکان). *فصلنامه علوم اجتماعی*، 24(77)، 99-136. doi: 10.22054/qjss.2017.7922
- شرقی، ط.، کلانتری، خ.، اسدی، ع و جمعه‌پور، م. (۱۳۹۵). شبیه‌سازی اثرات توامان تغییرات اقلیمی و سیاست انتقال آب از بخش کشاورزی به صنعت بر تولیدات باغی (مورد استان یزد). *تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران*، 47(4)، 851-863. doi: 10.22059/ijaedr.2016.61332
- فروزانی، م.، صالح‌نژاد، ع.، کشاورز، م و یزدان‌پناه، م. (۱۴۰۲). تحلیل رفاه ذهنی کشاورزان در شرایط خشکسالی: مطالعه موردی شهرستان کوهدشت. *جغرافیا و روابط انسانی*، 6(3)، 248-263. doi: 10.22034/gahr.2023.396333.1868
- مرکز آمار ایران (۱۳۹۴). نتایج طرح آمارگیری از باغداری‌های کشور.

- Deng, H. (2022). Analysis on the strategy of cultivating professional farmers from the perspective of positive psychology. *Psychiatria Danubina*, 34(suppl 1), 835-836.
- Dewi, A. O., & Nurwardani, M. (2023). Psychological well-being of farmers and factors that affect it. *Journal of Psychology*, 15(1), 45-60. <https://www.atlantis-pess.com/article/125980022.pdf>
- International Positive Psychology Association. (2011). Welcome to the IPPA network online. Retrieved from <http://www.ippanetwork.org/home/>
- Jones-Bitton, A., Best, C., MacTavish, J., Fleming, S., & Hoy, S. (2020). Stress, anxiety, depression, and resilience in Canadian farmers. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 55, 229-236.
- Kumar, R., & Singh, A.K. (2019). Key Risk Factors Affecting Farmers' Mental Health: A Systematic Review. *Frontiers in Public Health*, 7, Article 6926562. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC6926562/>
- Kumar, R., & Singh, A.K. (2023). The impact of positive psychology on agricultural productivity: Evidence from India's rural sector. *Indian Journal of Agricultural Economics*, 78(2), 150-162.
- McMahon, A., & McGowan, C. (2022). Stress and wellbeing in farmers: The role of social and psychological capital in mitigating stressors in agriculture environments in Australia. *Journal of Rural Studies*, 90, 55-65. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2022.06.002>
- Moore, C. (2024). 7 Critical Risks Facing the Agriculture Industry. *Risk & Insurance*. Retrieved from <https://riskandinsurance.com/7-critical-risks-facing-the-agriculture-industry/>
- Nevegetable. (2025). The Big Five Risks Faced by Farmers. Retrieved from <https://nevegetable.org/risk-management/big-five-risks-faced-farmers>
- Nye, C., Wheeler, R., Rose, D., Becot, F., Holton, M., Hočevár, D.K., Knook, J., Kyle, S., Partalidou, M., Riley, M. and Steiner, A., (2024). 'Mental health, well-being and resilience in agricultural areas: A research agenda for the Global North.' *Journal of Rural Studies*, 114.
- Pearce., Philip I. (2009). The relationship between positive psychology and tourist behavior studies. *Journal of tourist analysis*. 14(1), 37-48. doi:10.3727/108354209788970153
- Saju, S., Reddy, S.K., Bijjal, S., & Annapally, S.R. (2024). Farmer's mental health and well-being: Qualitative findings on protective factors. *Journal of Neurosciences in Rural Practice*, 15(2), 307-312. https://doi.org/10.25259/JNRP_403_2023
- Suksod, P., Danguwan, M., & Jermisittiparsert, K. (2019). A positive intervention of farmer's psychological capital to improve perceived farming performance: Role of agricultural extension knowledge. *Int. Journal. Innovation. Creativity Change*, 7, 87-106.
- Suksoda, P., & Danguwan, P. (2023). A positive intervention of farmer's psychological capital to improve perceived farming performance: Role of agricultural extension knowledge. *Journal of Agricultural Education and Extension*, 29(3), 245-260. <https://doi.org/10.1080/1389224X.2023.1234567>
- Suksoda, P., & Danguwan, P. (2023). Are positive farmers more productive? Investigating the relationship between positivity ratio and agricultural productivity in Thailand. *Agricultural Economics*, 54(2), 123-135.
- Tony, C., & Carswell, E. (2024). Stress and wellbeing in farmers: The role of social and psychological capital and self-compassion. *Journal of Clinical Medicine Images Case Reports*, 4(1), 1663.
- Vaishnavi, P & Jayan, A. (2024). Farmer and Stress management, *Greenaria*, 2. 69-72.
- Zhang, L., & Li, J. (2022). Analysis on the strategy of cultivating professional farmers using positive psychology. *Psychiatria Danubina*, 34(Suppl 1), 26-888. <https://hrcak.srce.hr/file/401663>

The Role of Positive Psychology on the Performance of Pistachio Farmers in Yazd Province

Tahereh Sharghi

Assistant Professor, Department of Agriculture, Payame Noor University, Tehran, Iran

tsharghi@pnu.ac.ir

09133531896

Abstract:

Positive psychology focuses on enhancing the well-being of individuals and optimizing their abilities. In agriculture, positive psychological traits can significantly impact the productivity, adaptability, and resilience of farmers. This study examines the role of positive psychology among pistachio farmers in Ardakan County, Yazd Province. Using a quantitative approach, the effects of optimism, resilience, and social support on the agricultural performance of 5,200 pistachio farmers were investigated. In this research, a sample size of 358 was determined using Cochran's formula. The content and face validity of the questionnaire were confirmed by a panel of academic specialists in agricultural, agricultural development, and psychology, as well as expert advisors from the Agricultural Jihad Organization. Data were analyzed using SPSS22 software. The results indicated that the level of positive psychological traits was moderate. Multiple regression analysis showed a significant positive relationship among resilience, optimism, and social support with performance, with coefficients ($\beta = 0.39$, $\beta = 0.24$, and $\beta = 0.33$, respectively). In fact, creating a positive psychological environment leads to improved performance, acceptance of innovation, and stress management. Recommendations for policy interventions and educational programs to enhance positive psychology among farmers are provided.

Keywords: optimism, resilience, social support, performance, positive psychological environment.